

تأثیر فعالیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد بر پیشگیری از ارتکاب جرم زنان سرپرست خانوار

تاریخ دریافت: ۸۸/۱۲/۲۴

تاریخ پذیرش: ۸۹/۸/۱۵

فرخ اله شاه بهرامی^۱، زهرا پیشگاهی فر^۲، کیانوش زال پور^۳ و تقی بختیاری^۴

چکیده

زمینه و هدف: اهداف این تحقیق بررسی و شناخت انواع جرایم زنان، تأثیر اقدامات سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از ارتکاب جرم زنان سرپرست خانوار و اینکه گروه‌های مردم‌نهاد می‌توانند فرصتی باشند تا میزان توانمندی‌ها آنان در ارتقاء سلامت افراد آسیب‌پذیر مشخص گردد. **روش:** فرضیات تحقیق بر اساس مبانی نظری و تجربی مبنی بر اینکه هر یک از کمک‌های مادی، برگزاری کلاس‌های آموزشی، ارائه خدمات مشاوره‌ای، ایجاد اشتغال و ارائه خدمات درمانی به زنان سرپرست خانوار در پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تأثیر دارد بررسی، فرموله و تدوین شده‌اند. روش تحقیق زمینه‌یابی و از نوع توصیفی است. جامعه آماری تحقیق ۴۴۰ نفر از زنان سرپرست خانوار تحت پوشش حمایتی سازمان‌های مردم‌نهاد ساکن در شهر تهران که از ناجا مجوز فعالیت دریافت نموده‌اند در سال ۱۳۸۵ می‌باشند. حجم نمونه آماری ۲۰۰ نفر است که با استفاده از فرمول کوکران به دست آمده است. روش نمونه‌گیری اعمال شده تصادفی ساده می‌باشد و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t یک نمونه‌ای استفاده شده است.

یافته‌ها: هر یک از متغیرهای تحقیق در پیشگیری از ارتکاب جرم توسط زنان سرپرست خانوار تأثیر دارد.

نتیجه‌گیری: نتیجه حاصله مشخص می‌کند که وضعیت زندگی زنان سرپرست خانوار پس از تحت پوشش قرار گرفتن بهبود یافته و فرضیات تحقیق نیز تأیید شد.

کلید واژه:

پیشگیری از جرم Crime prevention، زنان Women، خدمات مشاوره‌ای Counseling services، سازمان‌های غیردولتی Nongovernmental organizations (NGOs)، سرپرست خانوار House holder.

□ **استناد:** شاه‌بهرامی، فرخ‌اله؛ پیشگاهی فر، زهرا؛ زال‌پور، کیانوش؛ بختیاری، تقی (۱۳۸۹). تأثیر فعالیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد بر پیشگیری از ارتکاب جرم زنان سرپرست خانوار. *فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی*، ۵(۳)، ۵۰۴-۵۱۸.

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی (نویسنده مسئول)، ۰۹۱۲۵۴۸۰۱۳۵

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه تهران، zfard@ut.ac.ir

۳. کارشناس ارشد اطلاعات

۴. عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی

مقدمه

آنچه اصطلاحاً در کشور ما «سازمان مردم‌نهاد» خوانده می‌شود و درباره آن داوری می‌گردد نزد همگان تصویر دقیق و روشنی ندارد، انواع سازمان‌های مردم‌نهاد ممکن است به صورت انجمن‌های گوناگون، سازمان‌ها، نهادها، بنیادها، مؤسسه‌ها، تعاونی‌ها، باشگاه‌ها، گروه‌ها و هیئت‌ها باشند.

با توجه به اینکه سازمان‌های مردم‌نهاد دارای اساسنامه، ساختار حقوقی مدوّن و مصوب، مسئولان، مقامات اداره کننده، اعضا اعم از اصلی، وابسته و غیره هستند و از مقررات و رویه‌های مشخصی تبعیت می‌کنند در نقطه‌ای که به ثبت رسیده اند، ممکن است به‌گونه‌ای از الزامات عام یک کشور هم تبعیت کنند.

معمولاً در مقایسه با سازمان‌های خصوصی یا دولتی، رفتار سازمانی منعطف‌تری دارند و جنبه غیررسمی به میزان چشمگیری بر سازمان رسمی‌شان سایه می‌افکند. آنچه که سبب گردیده داوری علمی درباره این سازمان‌ها مشکل‌تر شود، تنوع این‌گونه مؤسسات از نظر ساختار اجتماعی، موقعیت حقوقی، ترکیب اعضا، انگیزه‌های فعالیت، رابطه آن‌ها با جامعه و گروه‌های مختلف، رابطه آن‌ها با دولت و نهادهای حکومتی، ساختار سیاسی آن‌ها، منابع مالی، گردش واقعی و نانوشته امور جاری آن‌هاست (مقیمی، ۱۳۸۳، ص ۵۰-۵۴).

سازمان‌های مردم‌نهاد از نهادهای جامعه مدنی‌اند و به همین دلیل در غیاب یک ساختار دموکراتیک در فضای عمومی جامعه وجود دارند. این مؤسسات با اینکه از قالب سازمان‌ها و نهادهای غیردولتی تبعیت می‌کنند، بر همین اساس در حکم شعبه‌های غیررسمی از ادارات دولتی به حساب می‌آیند و بدون «هماهنگی» با ساختار حکومتی نمی‌توانند باقی بمانند حتی اگر از تمامی صافی‌ها عبور کرده باشند.

به همین جهت در بسیاری از کشورهای دنیا شاهد سازمان‌های «زیرزمینی» از این دست هستیم که حضوری نیمه‌پنهان دارند. در کشور ما این سازمان‌ها نیمه‌دولتی هستند که بدون تأیید سازمان‌های ذی‌ربط نمی‌توانند اساساً تشکیل شوند و به فعالیت خود ادامه دهند. از سوی دیگر بدون به‌کارگیری و جلب مشارکت «ذی‌نفوذا» نمی‌توانند موفق شوند (مقیمی، ۱۳۸۵، ص ۶۵).

گسترش و تعمیق مشارکت‌های مردمی، نیازمند سازماندهی، نهادسازی و ایجاد شرایط

ساختاری مناسب است. با وجود آنکه مشارکت الزاماً در چارچوب سازمان‌ها و تشکل‌ها صورت نمی‌گیرد، تشکل‌ها و سازمان‌های مردمی آن‌را نهادینه می‌کنند. امروزه، ارتباط مردم با حکومت و دستگاه‌های دولتی و رشد مشارکت‌های هرچه بیشتر آنان از طریق نهادها و سازمان‌هایی صورت می‌گیرد که به سازمان‌های مردم‌نهاد^۱ معروف شده‌اند. ویژگی‌هایی نظیر نداشتن وابستگی به ساختار دیوان‌سالارانه و منابع عمومی دولت، داوطلبانه و دموکراتیک بودن، آن‌ها را از سازمان‌های دولتی^۲ متمایز می‌کند. آینده جهان در سیطره سازمان غیردولتی خواهد بود. بر همین اساس هر کشوری احتمال بقای قدرتمندی خود را از طریق گسترش سازمان‌های مردم‌نهاد رقم خواهد زد. کوفی عنان دبیر کل سابق سازمان ملل متحد گفته که: «قرن بیست و یکم عصر سازمان‌های مردم‌نهاد خواهد بود» (مقیم، ۱۳۸۵، ص ۴۰).

بیان مسئله: این امر مسلمی است که پژوهش‌های کاربردی، مسئله‌مدار هستند، بدین معنی که تمام فرایند پژوهش از اولین گام‌های مشاهده تا آخرین مراحل که استنتاج می‌یابد حول یک یا چند مسئله یا مشکل دور بزند. بنابراین روشن کردن مشکل یا مسئله در یک تحقیق علمی، کاربردی، یکی از ضروری‌ترین و اولین گام‌های پژوهش است. اگر مسئله خوب روشن یا تبیین نشود، تمام مراحل بعدی فرایند تحقیق از قبیل: جمع‌آوری اطلاعات و استنتاج یا نتیجه‌گیری، دچار اشکال‌ها و نواقصی خواهد شد که ناشی از خود آن مراحل نیست، بلکه ناشی از روشن نبودن و بیان نادرست مسئله است. بنابراین، شاید اغراق نباشد که بعضی از محققان معتقدند که خوب و درست روشن کردن مسئله، معادل نیمی از فعالیت‌های پژوهشی است (میرزایی اهرنجانی، ۱۳۷۱، ص ۵).

پژوهش حاضر نیز یک تحقیق مسئله‌مدار کاربردی است که در صدد حل یکی از موضوع‌های اجتماعی و امنیتی در ایران است. از آنجا که سازمان‌های مردم‌نهاد یکی از ابزارهای اساسی مدیریت دولتی نوین در جهت رشد و توسعه فعالیت‌های اجتماعی سیاسی و توسعه‌ای هستند و در اکثر کشورها نقشی اساسی در فرایند توسعه بر عهده دارند، چند صباحی است که در کشورمان نیز به آن توجه جدی شده است و دولت تلاش می‌کند تا

1. NGOs

2. GOs

ضمن کمک به شکل‌گیری و ایجاد این نهادهای جامعه مدنی، در فعالیت‌های توسعه برای آن‌ها نقشی محوری قائل شود. اما این سازمان‌ها، در فرایند توسعه هنوز نتوانسته‌اند جایگاه مناسبی را کسب، و اعتماد ملی و دولتی را به خود جلب کنند. همچنین باید بتوانند به نیازهای اجتماعی به شکل کارآمد و اثربخش پاسخ دهند.

بنابراین با توجه به اینکه سازمان‌های مردم‌نهاد به‌عنوان نهادهایی مستقل و بدون وابستگی به دولت ایفای نقش می‌کنند و به‌صورت داوطلبانه و برای مقاصد غیرانتفاعی و غیرسیاسی به وجود می‌آیند، این فرصت برای پژوهشگران پیش آمده تا مشخص نماید آیا این سازمان‌ها می‌توانند در پیشگیری از ارتکاب جرم زنان سرپرست خانوار نقشی داشته باشند؟ و به موضوع با دیدگاه آسیب‌شناسانه توجه دقیقی کنند و با مطالعه بر روی این موضوع به این نتیجه برسند که سازمان‌های مردم‌نهاد تا چه حدی در کاهش آسیب‌پذیری زنان سرپرست خانوار و پیشگیری از ارتکاب جرم آنان می‌توانند نقش‌آفرین باشند.

بنابراین سؤال اصلی تحقیق این است که: آیا فعالیت و اقدام سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از ارتکاب جرم زنان سرپرست خانوار مؤثر است؟

اهمیت ضرورت و اهداف تحقیق: انواعی از سازمان‌های مردم‌نهاد در جامعه ایران در حال شکل‌گیری است که دامنه فعالیت آن‌ها روز به روز متنوع‌تر و پیچیده‌تر می‌شود که با اعمال مدیریت صحیح و استفاده از آن توانمندی‌ها می‌توان از گسترش این سازمان‌ها به‌عنوان یک فرصت و ابزار جهت توسعه در زمینه‌های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی کشور نام برد. و هدف از آن بررسی میزان تأثیرگذاری اقدامات این سازمان‌ها در کاهش آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی زنان سرپرست خانوار می‌باشد.

تاریخچه سازمان‌های مردم‌نهاد: سازمان مردم‌نهاد^۱ یا به اختصار «سَمَن» یا NGO به شکل‌های مختلف در سراسر جهان استفاده می‌شود و با توجه به بافت کلامی که در آن استفاده شده، به انواع گوناگون سازمان‌ها اشاره می‌کند. سازمان مردم‌نهاد در کلی‌ترین معنایش، به سازمانی اشاره می‌کند که مستقیماً بخشی از ساختار دولت محسوب نمی‌شود، اما نقش بسیار مهمی به‌عنوان واسطه بین فرد فرد مردم (اتم‌های اجتماع) و قوای حاکم

1. Nongovernmental Organization (NGO)

و حتی خود جامعه ایفا می‌کند (مشارکت‌کنندگان ویکی‌پدیا، ۲۰۱۱).

بسیاری از سازمان‌های مردم‌نهاد غیرانتفاعی نیز هستند. بودجه این سازمان‌ها از طریق کمک‌های مردمی، سازمان‌های دولتی، توسط خود دولت یا ترکیبی از طرق مذکور تأمین می‌شود. بعضی از سازمان‌های مردم‌نهاد نیمه مستقل^۱، وظایف و کارهای دولتی را نیز انجام می‌دهند. برخی از این سازمان‌ها هیچ علاقه‌ای به سیاست ندارند؛ این در حالی است که برخی از آن‌ها به منظور تأمین منافع اعضای خود صرفاً به لابی‌گری در دولت می‌پردازند (مشارکت‌کنندگان ویکی‌پدیا، ۲۰۱۱).

از آنجا که اصطلاح «سازمان مردم‌نهاد» بسیار کلی است، خیلی از این سازمان‌ها ترجیح می‌دهند از اصطلاح سازمان داوطلبانه خصوصی^۲ یا سازمان توسعه خصوصی^۳ استفاده کنند. گزارش تهیه‌شده توسط سازمان ملل در سال ۱۹۹۵ در خصوص حکومت جهانی نشان می‌داد که در آن زمان قریب به ۲۹۰۰۰ سازمان مردم‌نهاد بین‌المللی وجود داشته است. تعداد سازمان مردم‌نهاد داخلی کشورها حتی از این رقم نیز بالاتر بوده است؛ حدود ۲ میلیون سازمان غیردولتی در ایالات متحده فعالیت می‌کنند که بیشتر آن‌ها در ۳۰ سال گذشته تشکیل شده‌اند. روسیه نیز ۴۰۰۰ سازمان مردم‌نهاد دارد. در هندوستان ۲ میلیون سازمان مردم‌نهاد وجود دارند. روزانه چندین مورد از این سازمان‌ها ایجاد می‌شوند. تنها در کنیا، قریب به ۲۴۰ سازمان مردم‌نهاد در هر سال تأسیس می‌شود (مشارکت‌کنندگان ویکی‌پدیا، ۲۰۱۱).

سابقه پیدایش و تأسیس نهادهای مشارکتی و سازمان‌های مردم‌نهاد در ایران: زندگی مشارکتی تجربه جدیدی در سرزمین ما نیست و این کشور، تاریخی طولانی از فعالیت‌های خیرخواهانه و بشردوستانه داشته است. مشارکت به‌عنوان امری برخاسته از مذهب، مدنیت، آداب و سنن اجتماعی در همه عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، دفاعی و سیاسی کشور حضور پررنگ داشته است. تاریخ این نقطه از جهان شاهد مقاطع حساس و سرنوشت‌سازی است که گذر از آن جزء با مشارکت و حرکت داوطلبانه، غیرممکن بوده است.

1. QUANGOS

2. Private Voluntary Organization (PVO)

3. Private Development Organization (PDO)

در ایران گذشته، کشورمان سرشار از مشارکت اجتماعی است. یکی از الگوهای آن، تشکل‌های سنتی مانند: وقف و نذر می‌باشد که از بطن همکاری مردم برای رفع نیازهای اقتصادی و ارائه خدمات اساسی ظاهر شده‌اند. این تشکل‌ها در مقابله با حوادث ناگوار و پر کردن شکاف‌هایی که دولت از عهده آن بر نمی‌آید، شبکه اطمینان اجتماعی را برای طبقات محروم ایجاد کرده‌اند. چنین تشکل‌هایی ریشه در فرهنگ و سابقه بشردوستانه مردمان این سرزمین، روحیه آزادی‌خواهی و ارزش‌های دینی آنان دارد. آن‌ها در شرایط مختلف زمانی تاب آورده‌اند و با وجود تنگناها و محدودیت‌های مختلف هنوز به حیات خود ادامه می‌دهند.

فقدان امنیت، شرایط اقلیمی و جغرافیایی، فقر اقتصادی، آموزه‌های دینی مانند: سنت وقف و نذر و خمیرمایه‌های ارزشی و فرهنگی این سرزمین موجب استمرار و بقای فرهنگ مشارکتی در قالب و انواع متعدد تعاون و همکاری شده است. وجود دارالایتام‌ها، مؤسسات خیریه که از راه وقف و نذر اداره می‌شده‌اند، تعاونی‌های سنتی و... از مصادیق الگوهای مشارکتی موجود در کشور از گذشته‌های دور تا به حال بوده است.

در حال حاضر بیشتر فعالیت‌های امدادی و خیرخواهانه در ایران توسط سازمان‌هایی از نوع دولتی - غیردولتی^۱ صورت می‌گیرد؛ نظیر: کمیته امداد امام، بنیاد شهید، جهاد سازندگی، بنیاد مسکن، جامعه زنان داوطلب بهداشت، که در بدو تشکیل عمدتاً به صورت داوطلبانه و از بین مردم بوده و به تدریج به دلیل گسترش روز افزون و بالابودن تعداد اعضای آن در سطح وسیع، بخش مدیریت در آن‌ها نهادینه شده و به صورت دولتی درآمدی است (سعیدی، ۱۳۸۲).

در سال‌های اخیر، انجمن‌ها و نهادهایی برای فعالیت تخصصی و ضروری در عرصه‌های مختلف فرهنگی و اجتماعی مانند: مبارزه با معضل اعتیاد به مصرف مواد مخدر، کودکان، زنان و محیط‌زیست به وجود آمده‌اند که در کنار انجمن‌های حرفه‌ای و صنفی که سابقه تشکیل و فعالیت آن‌ها به چند دهه قبل برمی‌گردد فعالیت می‌کنند؛ همچنین در این

راستا اشکال سنتی تر فعالیت‌های غیردولتی (خیریه)، نیروی تازه‌نفس و جوان نیز در کنار آنها قرار دارند (نجفی ابرنآبادی، ۱۳۸۲).

طی چند سال اخیر سازمان‌های غیردولتی فراوانی در کشور شکل گرفته و به فعالیت مشغول شده‌اند. برخی منابع شمار سازمان‌های غیردولتی ایرانی را حدود پانزده هزار تخمین می‌زنند که به نظر می‌رسد قدری اغراق‌آمیز باشد. با این حال انجمن تنظیم خانواده ایران که خود یک سازمان غیردولتی است اقدام به تهیه فهرست و آمارگیری از سازمان‌های غیردولتی کشور در قالب یک کتاب با عنوان «بانک اطلاعاتی سازمان‌های غیردولتی ایرانی» نموده است که در آن مشخصات بیش از دو هزار سازمان غیردولتی به چشم می‌خورد (نمازی، ۱۳۸۰، ص ۲۵۵).

سازمان‌های غیردولتی، نهادی قدیمی با مفهومی جدید است که ریشه در تاریخ گذشته بشر دارد و از زمان‌های گذشته با مطرح شدن مدیریت اجتماعات بشری پا به عرصه وجود نهاده است.

این نهادهای اجتماعی علاوه بر ریشه‌های تاریخی، دارای سابقه‌ای دیرینه در مکتب اسلامی هستند. «پیمان حلف الفضول» که پیامبرگرامی اسلام حضرت محمد «ص» قبل از مبعوث شدن به پیامبری، با عده‌ای از جوانان قریش منعقد نمودند، که بر اساس آن از حقوق افراد غریب در شهر مکه دفاع نمایند دلیلی بر این مدعا است.

مبانی نظری و رویکردها علمی آن:

الف) رویکرد ارسطو به جامعه مدنی: ارسطو (۳۸۲-۳۲۲ ق. م.) فیلسوف یونانی در بحث از اجتماعات انسانی، دولت-شهر را در برابر خانواده قرار می‌دهد و بر این باور است که «خانواده برای ارضای نیازهای زیستی و معیشتی اعضایش به وجود می‌آید»؛ یعنی خانواده حوزه اقتصاد و نیازهای روزمره است در حالی که دولت - شهر حوزه‌ای سیاسی است و قلمرو گفتار و عمل آزادانه به لحاظ توانایی ذاتی اش قادر به برآوردن تمام نیازهای شهروندان نیز هست (ارسطو، ۱۳۷۱).

ب) رویکرد مکتب قرارداد اجتماعی به جامعه مدنی: در طی قرون وسطی، اعتقاد بر این بود که اساس جامعه بر قوانین غیرموضوعه استوار است. یعنی قوانینی که یا ماورایی بوده و از آسمان آمده است و یا اینکه فئودال و حاکم آن‌ها را وضع می‌کند. بنابراین سخن از

قوانینی که افراد با توافق جمعی آن‌ها را وضع کرده باشند، بدعتی است در مقابل کلیسا و فئودال. در قرن شانزدهم، عده‌ای به ترویج این تفکر پرداختند که اساس جامعه بر قوانین موضوعه و حقوق طبیعی استوار است. جامعه باید بر اساس قوانینی اداره شود که افراد در توافق با یکدیگر آن‌ها را وضع کرده و تصویب نموده‌اند. در غیر این صورت غیرانسانی بوده و موجد ظلم است. همین تفکر بود که باعث ایجاد مکتب قرارداد اجتماعی گردید. از متفکران مکتب قرارداد اجتماعی می‌توان به توماس هابز (۱۵۸۸-۱۶۷۹)، جان لاک (۱۶۳۲-۱۷۰۴) و ژان ژاک روسو (۱۷۱۲-۱۷۷۸) اشاره کرد.

ج) رویکرد آدام فرگوسن به جامعه مدنی: آدام فرگوسن^۱ (۱۷۲۳-۱۸۱۶) متفکر انگلیسی در کتاب «رساله‌ای درباره تاریخ جامعه مدنی» معتقد است: «جامعه مدنی یکی از خصوصیات جوامع پیشرفته در مقابل جوامع بدوی می‌باشد.» از نظر فرگوسن جوامع با طی «چهار مرحله رشد، شکارگری، دامداری، کشاورزی و تجاری» به پیشرفت و تکامل می‌رسند (میک، ۱۹۷۷، ص ۶۵).^۲ حال اگر جوامع مراحل از پیشرفت اقتصادی، اجتماعی و اخلاقی را پشت سر گذاشته و چون هر یک از این مراحل هم پیشرفته‌تر از مراحل قبل از آن است، در این صورت جوامع را بر اساس مرحله‌ای که در آن به سر می‌برند، می‌توان طبقه‌بندی کرد. بنابراین جامعه مدنی به ابزار سنجش پیشرفت و تکامل درآمد و فرگوسن نتیجه گرفت که جوامع پیشرفته دارای جامعه مدنی ولی جوامع ابتدایی فاقد آن می‌باشند (عالم، ۱۳۷۷).

د) رویکرد هگل به جامعه مدنی: هگل (۱۷۷۰-۱۸۳۱) فیلسوف آلمانی در ادبیات جامعه مدنی دخالتی بر تأثیر کرد «جامعه مدنی را شناسایی نمود و بدان جایگاه تاریخی بخشید» (چاندوک، ۱۳۷۷، ص ۱۳۷). هگل معتقد است حیات اخلاقی در سه امر یا مرحله متجلی می‌شود: ۱- خانواده؛ ۲- جامعه مدنی^۳ و ۳- دولت. به عقیده هگل، این سه مرحله به تنهایی و مستقل از یکدیگر وجود ندارند. دولت حقیقی است و آن دوی دیگر به تبع آن موجودند. به نظر هگل تصور جامعه مدنی منطقیاً از انحلال خانواده نتیجه می‌گیرد؛

1. Adam Ferguson

2. Meek, 1997, p.65

3. civil society

تا زمانی که خانواده به صورت یگانه باقی است اعضای آن در برابر یکدیگر استقلال ندارند. با انحلال آن اعضا به استقلال دست می‌یابند. در جامعه مدنی افراد به دنبال نفع شخصی خود هستند و دیگران را واسطه تحصیل اهداف می‌دانند. هگل جامعه مدنی را میدانی برای نزاع مصالح هر فرد علیه افراد دیگر می‌داند. «خانواده مظهر وحدت و عشق و جامعه مدنی مظهر تفرق و رقابت است» (بشیریه، ۱۳۷۴، ص ۳۳۱).

فرضیه‌های تحقیق:

۱. کمک‌های مادی سازمان‌های مردم‌نهاد بر پیشگیری از ارتکاب جرم زنان سرپرست خانوار تأثیر دارند؛
۲. برگزاری کلاس‌های آموزشی برای زنان سرپرست خانوار بر پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تأثیر دارد؛
۳. ارائه خدمات مشاوره‌ای به زنان سرپرست خانوار بر پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تأثیر دارد؛
۴. ایجاد اشتغال برای زنان سرپرست خانوار بر پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تأثیر دارد؛
۵. ارائه خدمات درمانی به زنان سرپرست خانوار بر پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تأثیر دارد.

روش

تحقیق حاضر با توجه به اهداف کاربردی و نوع روش تحقیق، تلفیقی و ترکیبی است که در آن توأمآ از مشاهده، پیمایش و روش اسنادی استفاده شده است. از این روش مطالعه به لحاظ ماهیت توصیفی است. در این تحقیق از ابزار پرسشنامه‌ای به صورت سؤال‌هایی مکتوب با توجه به فرضیات تحقیق و با طیف لیکرت تهیه و استفاده شده است. پاسخ سؤال‌ها به صورت پنج گزینه‌ای با (طیف لیکرت) خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم استفاده گردید.

جامعه آماری این تحقیق شامل ۴۴۰ نفر از زنان سرپرست خانوار تحت پوشش حمایتی سازمان‌های مردم‌نهاد مستقر در شهر تهران که از ناجا مجوز دریافت نموده‌اند، می‌باشد. با عنایت به گسترده بودن جامعه آماری به صورت روش تصادفی و بر اساس فرمول کوکران

تعداد ۲۰۰ نفر از بین جامعه مورد نظر انتخاب شده و پرسشنامه بین آنان توزیع گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از آزمون t یک نمونه‌ای استفاده شده است.

یافته‌ها

آزمون فرضیه‌ها:

◆ **فرضیه اول:** کمک‌های مادی سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از ارتکاب جرم زنان سرپرست خانوار تأثیر دارند.

برای بررسی این فرضیه، از ۵ متغیر یا گزینه استفاده گردیده است که به ترتیب عبارت است از: کمک نقدی بلاعوض، تأمین خوار و بار و ارزاق عمومی، تأمین هزینه‌های پوشاک، تأمین هزینه‌های تحصیل و تأمین مسکن. که پس از گرفتن میانگین این ۵ متغیر از آزمون t یک نمونه‌ای جهت آزمون فرضیه استفاده گردید که نتایج آن در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. نتایج آزمون t یک نمونه‌ای فرضیه اول تحقیق

متغیر	فراوانی	t	درجه آزادی	سطح معنادار	میانگین
کمک‌های مادی	۲۰۰	۴۲/۱۳۹	۱۹۹	۰/۰۰۰	۱۲/۹۲۵۰

با توجه به سطح معناداری به دست آمده ($sig < ۰/۰۵$) و میانگین ۱۲/۹۲۵۰ و عدد t ۴۲/۱۳۹ فرض صفر رد می‌شود؛ یعنی می‌توان گفت که کمک‌های مادی سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از ارتکاب جرم زنان سرپرست خانوار تأثیر داشته یا به عبارت دیگر فرضیه اول تحقیق تأیید شده است.

◆ **فرضیه دوم:** برگزاری کلاس‌های آموزشی برای زنان سرپرست خانوار در پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تأثیر دارند.

برای بررسی این فرضیه، از ۵ گویه استفاده گردیده است که به ترتیب عبارت است از: دوره آموزشی فنی و حرفه‌ای، برگزاری کلاس و اردوی آموزشی، آموزش احکام دینی و قرآن، آموزش‌های تربیتی اطفال و آموزش‌های عمومی و فراگیر. که پس از گرفتن

میانگین این ۵ متغیر از آزمون t یک‌نمونه‌ای جهت آزمون فرضیه استفاده گردید که نتایج آن در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲. نتایج آزمون t یک نمونه‌ای فرضیه دوم تحقیق

متغیر	فراوانی	t	درجه آزادی	سطح معنادار	میانگین
کلاس‌های آموزشی	۲۰۰	۳۹/۳۲	۱۹۹	۰/۰۰۰	۱۱/۹۱۵۰

با توجه به اینکه سطح معناداری (۰/۰۰۰) از مقدار استاندارد یعنی ۵٪ کوچک‌تر است. همچنین مقدار t محاسبه‌شده (۳۹/۳۲۴) از مقدار t جدول (۱/۹۶) بزرگ‌تر است، پس به احتمال ۹۵٪ فرضیه H_0 به نفع H_1 رد می‌گردد. به عبارت دیگر به احتمال ۹۵٪ می‌توان گفت: به نظر شرکت‌کنندگان برگزاری کلاس‌های آموزشی برای زنان سرپرست خانوار در پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تأثیر دارد.

◆ فرضیه سوم: ارائه خدمات مشاوره‌ای به زنان سرپرست خانوار در پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تأثیر دارد.

برای بررسی این فرضیه، از ۳ متغیر یا گزینه استفاده گردیده است که به ترتیب عبارت است از: برنامه خدمات مشاوره خانواده، برنامه خدمات صدای مشاور و خدمات مشاوره حضوری. که پس از گرفتن میانگین این ۳ متغیر از آزمون t یک نمونه‌ای جهت آزمون فرض استفاده گردید که نتایج آن در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. نتایج آزمون t یک نمونه‌ای فرضیه سوم تحقیق

متغیر	فراوانی	t	درجه آزادی	سطح معنادار	میانگین
خدمات مشاوره‌ای	۲۰۰	۲۵/۷۱۷	۱۹۹	۰/۰۰۰	۶/۹۶۰۰

با توجه به اینکه سطح معناداری (۰/۰۰۰) از مقدار استاندارد یعنی ۵٪ کوچک‌تر است. همچنین مقدار t محاسبه‌شده (۲۵/۷۱۷) از مقدار t جدول (۱/۹۶) بزرگ‌تر است پس به احتمال ۹۵٪ فرضیه H_0 به نفع H_1 رد می‌گردد. به عبارت دیگر به احتمال ۹۵٪ می‌توان گفت: ارائه خدمات مشاوره‌ای به زنان سرپرست خانوار در پیشگیری از ارتکاب

جرم آنان تأثیر دارد.

◆ فرضیه چهارم: ایجاد اشتغال برای زنان سرپرست خانوار در پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تأثیر دارد.

برای بررسی این فرضیه، از ۴ متغیر یا گزینه استفاده گردیده است که به ترتیب عبارت است از: معرفی به سازمان‌ها و ادارات دولتی و غیر دولتی برای استخدام، تأسیس کارگاه‌های تولیدی، تأمین و در اختیار گذاشتن ابزار و تجهیزات تولیدی و خرید کالاهای تولیدی این‌گونه زنان توسط سازمان‌های مردم‌نهاد. که پس از گرفتن میانگین این ۴ متغیر از آزمون t یک نمونه‌ای جهت آزمون فرض استفاده گردید که نتایج آن در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴. نتایج آزمون t یک نمونه‌ای فرضیه چهارم تحقیق

متغیر	فراوانی	t	درجه آزادی	سطح معنادار	میانگین
ایجاد اشتغال	۲۰۰	۳۳/۶۶۱	۱۹۹	۰/۰۰۰	۸/۴۰۵۰

با توجه به اینکه سطح معناداری (۰/۰۰۰) از مقدار استاندارد یعنی ۵٪ کوچک‌تر است. همچنین مقدار t محاسبه‌شده (۳۳/۶۶۱) از مقدار t جدول (۱/۹۶) بزرگ‌تر است پس به احتمال ۹۵٪ فرضیه H_0 به نفع H_1 رد می‌گردد. به عبارت دیگر به احتمال ۹۵٪ می‌توان گفت ایجاد اشتغال برای زنان سرپرست خانوار در پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تأثیر دارد.

◆ فرضیه پنجم: ارائه خدمات درمانی به زنان سرپرست خانوار در پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تأثیر دارد.

برای بررسی این فرضیه، از ۴ متغیر یا گزینه استفاده گردیده است که به ترتیب عبارت است از: ارائه خدمات درمانی و پزشکی، تأمین و پرداخت هزینه‌های پزشکی، معرفی به بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها جهت بستری و درمان و کمک در جهت صدور و اخذ دفترچه‌های بیمه. که پس از گرفتن میانگین این ۴ متغیر از آزمون t یک نمونه‌ای جهت آزمون فرض استفاده گردید که نتایج آن در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵. نتایج آزمون t یک نمونه‌ای فرضیه پنجم تحقیق

متغیر	فراوانی	t	درجه آزادی	سطح معنادار	میانگین
ارائه خدمات درمانی	۲۰۰	۳۹/۸۳۵	۱۹۹۵	۰/۰۰۰	۱۱/۳۹۰۰

با توجه به سطح معناداری به‌دست آمده ($\text{sig} < 0/05$) و میانگین ۱۱/۳۹۰۰ و عدد t محاسبه‌شده ۳۹/۸۳۵ فرض صفر رد می‌شود. یعنی می‌توان گفت ارائه خدمات درمانی به زنان سرپرست خانوار در پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تأثیر داشته و یا به‌عبارت دیگر فرضیه پنجم تحقیق نیز تأیید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

هر چند فرضیات تحقیق امری بدیهی به نظر می‌رسد اما در این مرحله بر آن بودیم که از نظر علمی آن را ثابت کنیم. با توجه به نتایج به‌دست آمده در رابطه با سؤال‌های تحقیق و شاخص‌های تعیین‌شده مشخص گردید هر یک از آن‌ها در پیشگیری از ارتکاب جرم زنان سرپرست خانوار تأثیر دارند. یعنی اینکه رابطه معناداری بین افزایش شاخص‌ها و کاهش جرایم وجود دارد.

پیشنهادها:

الف) در حوزه مدیران انتظامی: از آنجایی که کاهش جرایم در جامعه نقش سازنده‌ای در سلامت اجتماع دارد و شناخت سازمان‌های مردم‌نهاد و نظارت بر عملکرد آنان هر چند شاید محدودیت‌هایی فراهم سازد اما می‌تواند در سالم‌سازی نهادهای مذکور تأثیرگذار باشد، بنابراین پیشنهاد می‌گردد:

۱. ترتیبی اتخاذ گردد که سازمان‌های مردم‌نهاد به استناد قوانین و مقررات موجود درباره اخذ مجوز از نیروی انتظامی اقدام کنند و سایر دستگاه‌ها که مجوز صادر می‌نمایند نیز ملزم به رعایت مفاد ۵۸۴ و ۵۸۵ شماره قانون اصلاحیه مصوب ۱۳۳۷/۵/۷ بررسی صلاحیت‌ها شوند؛

۲. زمینه‌ای فراهم گردد که بین سازمان‌های مردم‌نهاد، نیروی انتظامی و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط هماهنگی لازم معمول گردد و درباره شناسایی و پیشگیری از جرایم زنان

سرپرست خانوار اقدام لازم انجام شود.

ب) در حوزه سازمان‌های مسئول:

۱. سازمان بهزیستی، کمیته امداد، وزارت کشور و نیروی انتظامی برای تشکیل بانک اطلاعاتی از سازمان‌های مردم‌نهاد استفاده نمایند و هماهنگی لازم در این رابطه را انجام دهند؛
۲. با توجه به یافته‌های تحقیق و اقدامات انفرادی سازمان‌های مردم‌نهاد زمینه‌ای فراهم گردد که زنان بدون سرپرست که تحت پوشش آن‌ها قرار می‌گیرند سازماندهی شوند؛
۳. قانون تشکیل و سازماندهی سازمان‌های مردم‌نهاد به صورت ویژه از طریق مجلس تصویب و دستگاه‌های اجرایی ملزم به رعایت آن گردند؛
۴. با توجه به حساسیت برخی از مردم که شاکله اصلی سازمان‌های مذکور را تشکیل می‌دهند زمینه‌ای فراهم شود که سازمان‌های دولتی در زمینه اجرایی شدن کمک‌های مردمی نقش کمتری داشته باشند؛
۵. هر یک از زنان سرپرست خانوار و افراد تحت تکفل آنان تحت پوشش بیمه درمانی اجباری قرار گرفته و دولت برای حمایت مالی از بیمه آن‌ها اقدام نماید.

منابع

- ارسطو (۱۳۷۱). *سیاست* (حمید عنایت، مترجم). تهران: سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی (نشر اصلی اثر ۱۹۴۳).
- بشیریه، حسین (۱۳۷۴). *جامعه‌شناسی سیاسی: نقش نیروهای اجتماعی در زندگی سیاسی*. تهران: نشر نی.
- چاندوک، نیرا (۱۳۷۷). *جامعه مدنی و دولت: کاوش‌هایی در نظریه سیاسی* (فریدون فاطمی و وحید بزرگی، مترجمان). تهران: نشر مرکز (نشر اصلی اثر ۱۹۹۳).
- سعیدی، محمدرضا (۱۳۸۲). *درآمدی بر مشارکت مردمی و سازمان‌های غیردولتی*. تهران: سمت.
- عالم، عبدالرحمان (۱۳۷۷). *تاریخ فلسفه سیاسی غرب، عصر جدید و سده نوزدهم*. تهران: وزارت امور خارجه، مرکز چاپ و انتشارات.
- مقیمی، سیدمحمد (۱۳۸۵). *کارآفرینی در سازمان‌های دولتی*. تهران: مرکز کارآفرینی دانشگاه تهران؛ فراندیش.
- نجفی‌ابرنادآبادی، علی‌حسین (۱۳۸۲). *پیشگیری از بزه‌کاری و پلیس محله*. در معاونت پیشگیری قوه

قضائیه. مجموعه مقالات پیشگیری از جرم. تهران: معاونت پیشگیری قوه قضائیه. نمازی، باقر (۱۳۸۰). بررسی وضع موجود تشکل‌های غیردولتی ایران. در دفتر مطالعات و تحقیقات سیاسی وزارت کشور، مجموعه مقالات نقش و جایگاه سازمان‌های غیردولتی در عرصه فعالیت‌های ملی و بین‌المللی. تهران: دفتر مطالعات و تحقیقات سیاسی وزارت کشور. هریسی‌نژاد، کمال‌الدین (۱۳۸۰). جایگاه سازمان‌های غیردولتی در نظام سازمان ملل متحد. در دفتر مطالعات و تحقیقات سیاسی وزارت کشور، مجموعه مقالات نقش و جایگاه سازمان‌های غیردولتی در عرصه فعالیت‌های ملی و بین‌المللی. تهران: دفتر مطالعات و تحقیقات سیاسی وزارت کشور. میرزایی‌اهرنجاتی، حسن (۱۳۷۱، تیر). پژوهش‌های کاربردی (۱). فصلنامه دانش مدیریت، دوره ۱۷، شماره ۲، ۵-۱۱. بازیابی از <http://journals.ut.ac.ir/page/download-NQhoHIXkqeA.artdl> مشارکت‌کنندگان ویکی‌پدیا (۲۰۱۱، فوریه ۱۷). سازمان مردم‌نهاد. ویکی‌پدیا، دانشنامه آزاد. بازیابی از <http://fa.wikipedia.org/w/index.php?title=سازمان مردم‌نهاد&oldid=4386077>

چکیده انگلیسی مقالات به همراه ترجمه کلیه منابع فارسی و منابع انگلیسی

